

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Кобзаря
Олександра Федоровича на дисертаційне дослідження Сахній Аліни
Віталіївни на тему: «Адміністративно-правове забезпечення проходження
військової служби жінками в Україні», поданого до захисту у спеціалізовану
вчену раду Науково-дослідного інституту публічного права на здобуття
ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю
081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Ефективне функціонування держави як багатоаспектного явища та забезпечення гідного рівня життєдіяльності суспільства не можливе без належного функціонування складових публічної служби. Саме завдяки виконанню функцій та завдань, які належать до відання публічної служби, здійснюється реалізація важливих завдань державного значення, забезпечується розвиток демократичної і соціальної країни та української державності. Залежно від політичних, соціальних, економічних тощо чинників, публічній службі притаманно змінюватись та підлаштовуватись під нові виклики та загрози.

Становлення та розвиток України як суверенної, незалежної, демократичної, цивілізованої, соціальної держави, інтеграція України в Європейське співтовариство та визначення напрямку розвитку в Євросоюз та НАТО здійснено шляхом внесення змін до абзацу 5-го преамбули Основного Закону – Конституції України. Даний напрямок розвитку зумовлює систематизацію та удосконалення нормативно-правової бази, динамічну розбудову структури державних та муніципальних органів, на які законодавством покладаються функції служіння на користь українського народу та держави. У результаті обрання державою зазначеного економіко-політичного і соціального курсу виникла необхідність системного та гармонійного розвитку функціонування державних інституцій. І як вірно зазначила А. Сахній у своєму дослідженні – тривалий час гендерна складова не вважалась елементом ефективного проведення оборонної реформи. У зв'язку з чим національне законодавство в частині декларування принципу гендерної рівності, а особливо під проходження військової служби, було несистемним та

нелогічним. Тому існує нагальна потреба в такому науково-теоретичному дослідженні і це свідчить про підвищену актуальність, науково-теоретичну і практичну цінність обраної А. Сахній тематики дисертаційного дослідження.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

При вивченні дисертаційної роботи та наукових публікацій авторки з'ясовано, що дослідження є структурованим, логічним, послідовним і відповідає заявленій меті та поставленим завданням, відображеним у роботі.

Авторкою, здійснено аналіз достатньої кількості доробок вітчизняних і зарубіжних вчених та науковців, а також положень як національного, так і міжнародного законодавства з цілого спектру питань, які стосуються адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні, що свідчить про теоретичну та практичну значущість тематики дисертаційної роботи.

Також слід відмітити, що всі розділи дисертаційної роботи побудовані за принципом пропорційності, взаємовиключення та не пересічності, характеризуються єдністю змісту, в результаті чого А. Сахній вдалося виконати поставлені завдання та надати обґрунтовані висновки, пропозиції та рекомендації з удосконалення адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано у семи наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук та дві тези доповідей, які оприлюднено на двох міжнародних науково-практичних конференціях.

Здійснення аналізу дисертаційного дослідження та наукових публікацій дає підстави стверджувати про факт обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження в галузі адміністративного права, їх цінності для теоретичного і практичного застосування в межах виконаних дисертанткою завдань, а також про те, що дослідження А. Сахній здійснено на високому науковому рівні, а наукові публікації висвітлюють положення всіх розділів дисертаційної роботи.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. За своїм характером дисертаційне дослідження є одним із перших комплексних досліджень в Україні, що з позиції нормативно-теоретичного дискурсу системно розкриває стан, проблеми та перспективи ефективного функціонування військових формувань в умовах воєнного стану з гендерним контекстом через сутність, зміст та особливості адміністративних процедур реалізації регулюючого та забезпечувального впливу з боку держави на військово-службові відносини загального та індивідуального спрямування, об'єктно-суб'єктна складова яких пов'язана необхідністю створення ефективного механізму проходження жінками військової служби для досягнення визначених державою цілей. Унаслідок проведеного дослідження обґрунтовано низку концептуальних теоретичних і практичних положень, наукових висновків, узагальнень та пропозицій, що відповідають змістовним ознакам наукової новизни.

Зокрема, вперше сформовано категорійно-поняттєву визначеність концепту «нормативно-правове забезпечення проходження жінками військової служби в Україні» через дуальну інтерпретацію його юридичної природи, де: функціональний аспект зосереджений на необхідності регламентації змісту, поняття, видів, порядку проходження військової служби у розрізі всіх складових елементів, а також прав та обов'язків суб'єктів військових правовідносин, їх гарантій та юридичної відповідальності, й планомірної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, направленої на створення та забезпечення належних умов для виконання завдань та повноважень, покладених на суб'єктів військових правовідносин. Також, схарактеризовано наукове розуміння концепту «гендерна рівність під час проходження військової служби» як впорядковану та структурно узгоджену модель військово-службових відносин, яка передбачає рівність соціальних і юридичних прав та можливостей на всіх етапах військової служби, не залежно від статі військовослужбовця. Дисертанткою обґрунтовано необхідність зрівняння прав військовослужбовців у контексті забезпечення

можливості чоловікам бути призначеним на рівнозначну посаду чи нижчу посаду за відсутності рівнозначної, якщо він має дитину віком до трьох років задля забезпечення збалансованості у питаннях їхнього службового росту та професійного розвитку незалежно від статі.

В роботі містяться й інші положення, висновки та рекомендації як теоретичного характеру, так і пов'язанні з ними рекомендації щодо практичного застосування, що свідчить про цілісність, завершеність та значущість новизни отриманих результатів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Авторкою проаналізовано та використано у дисертаційному дослідженні вагомі, ґрунтовні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених науковців, в яких досліджувалися різні аспекти проходження військової служби жінками в Україні.

А. Сахній досягнуто поставленої мети дисертаційного дослідження, яка полягає у розкритті змісту та сутності діяльності спеціально уповноважених органів щодо упорядкування та здійснення регулюючого впливу на суспільні відносини, які беруть свій початок зі вступу на військову службу та тривають до звільнення військовослужбовця-жінки з акцентуацією на аналізі сучасного стану забезпечення рівнозначних у порівнянні з чоловіками, можливостей жінкам (із урахування принципу гендерної рівності) у ході їхнього перебігу задля встановлення можливості та необхідності посилення захисту прав, гарантій та свобод військовослужбовців незалежно від статі. Тож, все вище зазначене свідчить не лише про логічність та послідовність авторки у дослідженні, а й про достатній рівень обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій, зроблених нею.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Про високий рівень виконання поставленого завдання та оволодіння здобувачкою методології наукового дослідження свідчить використання, обраних з урахуванням мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження, сукупності загально-філософських,

загальнонаукових та спеціальних методів дослідження (аналізу і синтезу, інтерпретації, узагальнення, індукції та дедукції, абстрагування, діалектичний та логіко-семантичний, формально-логічний, системного, компаративістичного, порівняльного та гендерного аналізу, прогнозування, державно-правового моделювання, юридичної герменевтики).

Завдяки такій широкій методологічній базі, поставлені авторкою задля досягнення мети дисертаційного дослідження, завдання виконані на високому методологічному рівні, що слугує підтвердженням оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані дисертанткою в своїй роботі висновки й пропозиції вже впроваджено та використовуються у науково-дослідній діяльності та освітньому процесі, про що свідчать акти впровадження, які є додатками до дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційне дослідження А. Сахній має чітку структуру, визначену вимогами, що викладені в положеннях МОН та, зокрема, у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44.

Дисертаційна робота складається з анотації, списку опублікованих праць за темою дисертації, змісту, вступу, трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів та чотири пункти підрозділів, висновків, списку використаних джерел (302 найменувань на 34 сторінках) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 287 сторінок.

В анотації викладено в стислій формі основні тези, категорії та поняття дисертаційного дослідження, розкрито особливості адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні, а також сформовано пропозиції й рекомендації щодо вдосконалення чинного

законодавства у цій сфері. Анотація викладена українською та англійською мовою.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність. Визначено мету, об'єкт, предмет дисертаційного дослідження та поставлено наукові завдання. Зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Охарактеризовано методи дослідження з зазначення підрозділів, в яких автор їх використовував. Окреслено наукову новизну отриманих результатів, що зумовлена характером обраної теми та підходом до її дослідження, практичне значення отриманих результатів та викладено дані щодо проходження основними теоретичними положеннями та практичними результатами апробації.

У **першому розділі** «Концептуальні основи аналізу адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» дисертанткою узагальнено наукові підходи до розуміння сутності поняття «адміністративно-правове забезпечення проходження жінками військової служби», проаналізовано наукові дефініції та визначено найбільш принципові моменти, які характеризують сучасний стан теоретико-методологічних досліджень у цій царині. Нею також: 1) досліджено правову природу таких категорій як «публічна служба», «військова служба», «адміністративно-правове забезпечення», «гендер», «гендерна політика»; визначено притаманні їм риси; окреслено основні засади їх співвідношення між собою; 2) визначено демократичні принципи проходження військової служби та виокремлено місце серед таких принципу гендерної рівності; 3) розкрито юридичну природу нормативно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні, а також означено систему нормативно-правових актів, які об'єктивують його сутність.

У **другому розділі** «Особливості механізму реалізації адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні» дисертанткою проаналізовано сутність і зміст механізму реалізації адміністративно-правового забезпечення проходження жінками військової служби в Україні. Нею визначено загальні та спеціальні ознаки, які

характеризують вказаний механізм; окреслено його структуру. Окремо схарактеризовано систему гарантій та процедуру проходження жінками військової служби в Україні.

У третьому розділі «Шляхи вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення проходження жінками військової служби в умовах збройного конфлікту в Україні» окреслено сучасне бачення мети, цільової спрямованості й основних напрямків вдосконалення адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками. Авторка визначає, що збільшення не лише кількісної, а й якісної складової жінок (полягає у високому рівні професіоналізму, представлення жінок на керівних посадах) в складі військових формувань зумовлено наступними чинниками, які умовно діляться на дві групи: перша – внутрішні зміни у світогляді суспільства, друга – нормативне закріплення. До першої групи віднесено: визнання необхідності інтеграції гендерної рівності усіма європейськими країнами, міжнародними спільнотами; докорінна зміна підходу до ролей чоловіка та жінки в сучасному суспільстві, а також руйнування деяких стереотипів, що перешкоджали опанувати певні посади; піднесення престижу військовослужбовця; внутрішня мотивація жінки; відкриття нових можливостей жінці для фізичного та інтелектуального розвитку для опанування військового ремесла тощо. До другої групи віднесено власне результат роботи усіх міжнародних організацій, державних органів, державних та недержавних організацій, діяльність яких направлена на забезпечення однакових можливостей для кожного незалежно від статі, що в першу чергу виражається у ратифікації міжнародного законодавства та оновлення національного законодавства, розроблення відповідних програм та рекомендацій з метою реалізації задекларованих норм.

В підсумку кожного розділу та всієї дисертаційної роботи, дисертантка наводить висновки, які відповідають змісту проведеного наукового пошуку кожного розділу та дослідження загалом, які свідчать про пропорційне виконання поставлених наукових завдань та як результат – досягнення авторкою поставленої мети дослідження.

При цьому сформульовані висновки та пропозиції є достатньо аргументовані та оригінальні, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Результати дисертаційного дослідження А. Сахній на тему: «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» є достатньо обґрунтованими і виваженими, а тому можуть використовуватись у нормотворчій діяльності, в подальших наукових пошуках, освітньому процесі у вищих навчальних закладах, а також при підготовці наукових публікацій та монографічних досліджень у сфері адміністративно-правового забезпечення проходження військової служби жінками в Україні.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи отримані А. Сахній результати здійсненого нею дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання.

По-перше, попри прагнення авторки висвітлити окремі аспекти впровадження гендерної рівності у військову сферу, вбачаю, що нею недостатньо висвітлено можливі виклики та ризики, які пов'язані з впровадженням гендерної рівності у зазначену сферу та способи їх подолання.

По-друге, авторка, у вступі до своєї роботи зазначає, що: «з огляду на відсутність в Україні загальнообов'язкової вимоги щодо проходження тесту на відповідність потенційним військовослужбовцем рівню інтелектуального розвитку для подальшого працевлаштування у відповідний підрозділ проходження військової служби» та пропонує за аналогією досвіду США запровадити процедуру вступного випробування (у формі складання відповідного тесту), який буде обов'язковим для всіх військовослужбовців та не матиме жодних привілеїв залежно від статі чи інших ознак. Однак, наказом Міністра оборони України від 10 грудня 2014 року № 883 була затверджена «Інструкція з організації професійно-психологічного відбору у Збройних Силах України», якою передбачено проведення низки тестів щодо визначення рівня профпридатності

рекрутів до військової служби. Хотілось би почути від авторки більш розгорнуту відповідь щодо її пропозицій.

По-третє, у висновках до першого розділу авторкою висунуто припущення, що рівень ефективності службово-бойової діяльності військовослужбовців-жінок є дещо нижчим, незважаючи на їх осмисленість у виборі професії та виду діяльності. Такий висновок потребує більш розлогого обґрунтування.

По-четверте, з тексту роботи незрозуміло чи є відмінність між застосовними авторкою категоріями «військові правовідносини», «військово-правові відносини» та «військово-службові відносини».

По-п'яте, у Додатку Б, авторкою наводиться проєкт Указу Президента України «Про внесення змін до деяких Указів Президента України щодо оптимізації окремих аспектів формування та реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони», але в актах впровадження на жаль немає підтвердження щодо його направлення у відповідну структуру для подальшого використання у законотворчій діяльності.

Зазначені зауваження та рекомендації носять дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня та практичної значущості представленого до захисту дисертаційного дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць А. Сахній фактів порушення академічної доброчесності (плагіату чи фальсифікації) не виявлено. Дисертація є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація А. Сахній на тему: «Адміністративно-правове забезпечення проходження військової служби жінками в Україні» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею, що має вагоме теоретичне і прикладне значення, яка відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її авторка – А. Сахній заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

начальник факультету забезпечення державної безпеки

Київського інституту Національної гвардії України,

доктор юридичних наук, професор

Олександр КОБЗАР

Начальник факультету забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної гвардії України
С.В.ЗАГОРОДНІЙ